

ERNST RUDOLF NEUBAUER (1822–1890) REPERE BIOGRAFICE ȘI LITERARE

ȘTEFĂNIȚA-MIHAELA UNGUREANU

Ernst Rudolf Neubauer (1822–1890) Biographical and literary references

(Abstract)*

In the gallery of Bukovinian personalities, the name of Ernst Rudolf Neubauer is related to a rich cultural activity, being known as a teacher and writer, but especially as a pioneer of journalism in Bucovina. Ernst Rudolf Neubauer was born in Iglau, Moravia, on April 14th, 1822, into the large family of Kaspar Vinzenz Neubauer and Anna Soupuch. He studied religion, mathematics, Latin, natural sciences, physics, universal history and philosophy. After graduation, at the request of his father, he enrolled at the Faculty of Law of the University of Vienna. In 1848, Neubauer participated in the revolutionary demonstrations between March 13 and 17, enrolling as a volunteer in the Guard of the Academic Legion, Corps of Lawyers, Company I. Later Neubauer arrived in Bukovina, as a substitute teacher at the High School in Chernivtsi, where he taught German, history and geography for the upper course, and Greek for the lower course of the Gymnasium. Neubauer integrates, at the beginning, in the teaching staff, proves seriousness and concern for teaching. On April 1, 1853, he gave a lecture at the Gymnasium on the difficulties faced by a German language teacher in a province with several nationalities and several spoken languages, such as Bucovina, and made proposals for the improvement of the education system. He supported the activity of many companies and associations in Chernivtsi and was actively involved in cultural events, especially theatre. Since 1862, under a contract with the Ministry of Public Instruction, Neubauer has also worked as a journalist, as the founder and editor-in-chief of the first German-language newspaper in Bukovina, entitled “Bukowina. Landes- und Amtszeitung” and his literary supplement “Sonntagsblatt”, which were first printed in Johann Eckhardt’s printing house and later in his own printing house. In 1874 Neubauer was appointed director of the State High School in Rădăuți, where he asserted himself as an excellent pedagogue and was permanently involved in the proper functioning of the institution’s activity. He is the founder of the Teachers’ Library (Lehrerbibliothek), contributing a donation of 250 books and periodicals. He wrote lyrics and prose, collaborated with various periodicals and promoted young talents from Bucovina in the literary field.

Keywords: Bukovina, Ernst Rudolf Neubauer, Chernivtsi, Rădăuți, teacher, writer, journalist, newspaper.

*

Analele Bucovinei, XXVII, 2 (55), p. 381–397, Rădăuți – București, 2020

E. R. Neubauer (ca. 1880)

Sursa: Peter Rychlo, Oleg Liubkivskij, *Literaturstadt Czernowitz*, 2., verbesserte Auflage. Czernowitz 2009, p. 23.

În galeria personalităților bucovinene, numele lui Ernst Rudolf Neubauer este legat de o bogată activitate culturală, fiind cunoscut ca profesor și scriitor, dar mai ales ca pionier al jurnalisticii în Bucovina.

Ernst Rudolf Neubauer se naște la Iglau, în Moravia, în 14 aprilie 1822, în familia numeroasă a lui Kaspar Vinzenz Neubauer și a Annei Soupuch. Este al șaselea copil al acestora, după sora Maria Rosalia (n. 3.09. 1815) și frații Karl Kaspar (5.10.1816), Maximilian (15.09.1817), Ludwig Karl Eduard (9.08.1819) și Leopold Vinzenz (29.10.1820), fiind urmat de încă o soră, Theresia Vinzenzia (n. 15.10. 1823) și un frate, Johann Vinzenz (n. 21.12.1824)¹. Copilăria o petrece la Wilenz, un sat aflat la 7 km depărtare de Iglau, unde tatăl său deținea o moșie – un loc idilic, de care Neubauer, în autobiografia sa², își amintește cu plăcere: „O pădure întinsă, umbroasă, un iaz mare, bătrân [...], argați și slujnice cu veșmintele, tradiția și graiul vechilor alemani, basme și legende în nopțile lungi de iarnă, și vara, cu cele mai frumoase cântece populare, au fost primele care mi-au hrănit fantezia”³. Aici primește primul abecedar și învață, cu un mentor particular, să citească, să scrie și să recite.

La vârsta de 10 ani, se înscrie la cursurile gimnaziului din Iglau, începând cu anul școlar 1832/33, odată cu fratele său, Leopold, mai mare cu doi ani. Neubauer se remarcă prin rezultatele foarte bune și, mai ales, prin talentul de orator și darul

¹ Informațiile cuprinse în acest articol sunt extrase din singura monografie consacrată lui Ernst Rudolf Neubauer, realizată de Alfred Klug: *Ernst Rudolf Neubauer. Der Mann und das Werk*, I. Teil, A. „Der Mann”, B. „Das Werk”, Cernăuți, Editura V. Mühlendorf, 1931–1933. Această lucrare este citată ca sursă de bază în toate articolele și fișierele biobibliografice, puține la număr, de altfel, care se referă la viața și activitatea sa.

² După Alfred Klug, Ernst Rudolf Neubauer a lăsat, în manuscris, o lucrare intitulată *Biographische Momente*, pe care a redactat-o în anul 1878. După moartea sa, manuscrisul a fost publicat în „Bukowiner Nachrichten” și „Czernowitzer Allgemeine Zeitung”, în 1908. Alfred Klug arată că, deși lucrarea ar trebui să fie principala sursă de informații legată de biografia lui Neubauer, ea conține „mai mult poezie, decât adevăr”. Tot Klug este cel care a făcut corecturile necesare, pe baza documentelor de arhivă. Vezi Alfred Klug, *op. cit.*, pp. 7–8.

³ *Ibidem*, p. 18. În original: „Ein weitläufiger, düsterer Tannenwald, ein grosser alter Teich [...], Knechte und Mägde mit altalemannischer Tracht, Sitte und Sprache, Sagen und Märchen an langen Winterabenden und die sonderbarsten Volkslieder zur Sommerzeit boten meiner Phantasie die erste Nahrung”.

de a vorbi în versuri. În anul școlar 1836/37 termină clasa a IV-a „gramaticală” și în 1838/39 clasa a doua de „umanioare” (a retorilor și poezilor)⁴. Clasele a VII-a și a VIII-a, numite clase de filozofie, erau la acea vreme incluse în sistemul de învățământ superior. Neubauer le urmează în cadrul Universității din Praga, în perioada 1839–1841. Studiază religia, matematica, latina, științele naturii, fizica, istoria universală și filosofia. După absolvire, la dorința tatălui său, se înscrie la Facultatea de Drept a Universității și Viena⁵. Între 1844 și 1846, efectuează mai multe călătorii prin Austria și își câștigă existența ca meditator privat în Viena. În colaborare cu fratele său, Maximilian, începe să scrie primul volum de poezii, *Schilf und Weide*, care apare în 1847⁶. În toamna aceluiași an, Ernst Rudolf Neubauer ocupă postul de secretar de redacție al periodicului „Wiener Zeitung”, realizând rubrica *Foiletton* și cea dedicată informațiilor din domeniul artei. În afară de îmbunătățirea situației materiale, acest lucru îl familiarizează cu activitatea de redacție și deschide accesul în cercurile de intelectuali vienezi, unde îl cunoaște, între alții, pe Moritz Gottlieb Saphir, redactorul revistei de satiră „Der Humorist”⁷.

În anul 1848, Neubauer participă la demonstrațiile revoluționare dintre 13 și 17 martie, înrolându-se ca voluntar în „Garda Legiunii Academice, Corpul Juriștilor, Compania I”⁸. De asemenea, face parte din grupul radical de studenți „Reform-Rotte”, condus de prietenul său, juristul Wutschel, originar și el din Moravia. Este rănit, dar nu grav. În 29 iulie, Neubauer este numit proprietar și redactor al ziarului „Der freie Wiener”. Publicația își începuse apariția la 1 aprilie 1848, având subtitlul „Wochenschrift für Scherz und Ernst, Novelle und Erzählung, Ironie und Satyre, Kunst und Literatur, Politik und Wissenschaften”, redactor responsabil fiind Alexander Medis. Trei luni mai târziu, acesta se îmbolnăvește și moare, la conducerea redacției urmând Fr. Schmutz. Acesta scoate încă patru numere, după care este înlocuit cu J. M. Schleichert. Ziarul are o frecvență de două numere pe săptămână și, începând cu nr. 33 din 15 iulie 1848, își schimbă subtitlul în „organ radical și ziar politic”, anunțând că va apărea de patru ori pe săptămână. De asemenea, în același număr se publică un articol preluat din alt ziar radical vienez, „Studenten-Courier”, intitulat „Die Republik in Wien”. Reacția procuraturii din Viena este promptă: redactorii de la „Studenten-Courier”, împreună cu Schleichert sunt dați în judecată. În cele din urmă, toți cei acuzați sunt exonerati, „în uralele mulțimii”⁹.

⁴ Alfred Klug, *op. cit.*, I. Teil, A. „Der Mann”, p. 20.

⁵ *Ibidem*, pp. 21–22.

⁶ *Ibidem*, p. 24.

⁷ *Ibidem*, p. 26.

⁸ *Ibidem*. În original: „Garde der akademischen Legion, Juristenkorps, 1. Comp.”.

⁹ Alfred Klug, I. Teil, A. „Der Mann”, p. 26; idem, *op. cit.*, 2. Teil, „Der Journalist”, pp. 19–20; D. Vatamaniuc, „Ernst Rudolf Neubauer, profesor, scriitor și jurnalist”, în „Analele Bucovinei”, anul I, nr. 1, 1994, pp. 113–121; idem, *Bucovina între Occident și Orient. Studii și documente*, prefață de acad. Ștefan Ștefănescu, București, Editura Academiei Române, 2006, pp. 239–247.

Pentru a se asigura continuarea apariției ziarului, conducerea îi revine, așadar, lui Neubauer, care îi schimbă denumirea în „Der freie Wiener. Revistă pentru politică și literatură”, dar îi păstrează caracterul radical. Acest fapt este demonstrat și de felul în care își declară crezul său politic la preluarea ziarului, și anume, prin lozincă: „Mit Gott für Freiheit und Vaterland!” [Cu Dumnezeu pentru libertate și patrie!].

Într-un articol intitulat „Die Monarchie und die Volksvertretung” [Monarhia și reprezentanța poporului], Neubauer critică monarhia constituțională ca formă de guvernare: „Monarhia constituțională înseamnă o semi-libertate artificială, pentru un popor ce nu este încă părtaș la libertate, un armistițiu între puterea absolută a monarhului și puterea absolută a poporului, dar nu este o pace, nu este un organism viabil”¹⁰. Ca urmare a atitudinii antimonarhice, după apariția a încă trei numere (36/1.08.1848, 37/2.08.1848 și 38/9.08.1848), ziarul este sistat.

După înăbușirea mișcărilor populare, din cauza participării la acțiunile revoluționare ale studenților, Wutschel și Neubauer sunt trimiși în fața Tribunalului militar. Wutschel reușește să fugă în America, în octombrie 1848, iar Neubauer părăsește Viena o lună mai târziu¹¹.

În anul 1849, la nici șase luni de la evenimentele amintite mai sus, Neubauer publică un volum de poezii, intitulat *Österreichisch-patriotische Lieder* [Cântece austriece patriotice], închinat „cu deplin devotament” împăratului Franz Josef, pentru care primește „Medalia de aur pentru realizări literare”¹². Este o schimbare radicală a orientării politice a autorului. Biograful său, Alfred Klug, se întreabă: „A dorit, oare, Neubauer ca prin aceste poezii să facă posibilă intrarea sa în serviciul de stat?”¹³ Cel mai probabil, situația critică în care se afla – dificultatea de a-și găsi un loc de muncă potrivit pregătirii sale din cauza trecutului său reacționar – l-a determinat să-și schimbe poziția. Franz Friedrich Exner, care i-a fost profesor la Praga și devenise, între timp, consilier în cadrul Ministerului Instrucțiunii Publice din Viena, îi recomandă să accepte un post în învățământ, „cât mai departe, în est”, „pentru a evita alte conflicte”.

Astfel, Neubauer ajunge în Bucovina, ca profesor suplinitor la Gimnaziul Superior din Cernăuți, activitate pe care o începe în 14 aprilie 1850¹⁴. Obiectele pe care le predă sunt limba germană, istorie și geografie pentru cursul superior, și limba greacă pentru cursul inferior al Gimnaziului. De menționat este faptul că Neubauer nu a susținut mai înainte un concurs de ocupare a postului, drept urmare, în 1851, îi transmite Comisiei de examinare din cadrul Universității din Lemberg

¹⁰ Alfred Klug, *op. cit.*, 2. Teil, „Das Werk”, 2. „Der Journalist”, p. 21. În original: „Die konstitutionelle Monarchie ist eine künstliche, halbe Freiheit für ein für Freiheit noch nicht herangezogenes Volk, ein Waffenstillstand zwischen absoluter Königs- und absoluter Volksherrschaft, aber kein Frieden, kein lebensfähiger Organismus”.

¹¹ Alfred Klug, *op. cit.*, 1. Teil, „Der Mann”, p. 31.

¹² *Ibidem*, p. 32.

¹³ *Ibidem*, p. 31.

¹⁴ Alfred Klug, *op. cit.*, p. 33.

intenția de a participa la un astfel de concurs, ce i-ar fi dat dreptul de a preda obiectele dorite la clasele gimnaziale superioare. În anul școlar 1851/1852, Neubauer își pregătește lucrările pentru evaluarea scrisă și se prezintă în toamna anului 1852 la examenul oral. I se aprobă predarea limbii germane la clasele superioare, iar istoria și geografia numai la cele inferioare¹⁵. Prin decretul din 20 martie 1853 este numit profesor provizoriu.

Neubauer se integrează, la început, în colectivul de profesori, dovedește seriozitate și preocupare pentru activitatea didactică. La 1 aprilie 1853, susține în cadrul Gimnaziului o prelegere despre dificultățile cu care se confruntă un profesor de limba germană într-o provincie cu mai multe naționalități și mai multe limbi vorbite, precum Bucovina, și face propuneri pentru îmbunătățirea sistemului de învățământ¹⁶.

În anul școlar 1854/55, Neubauer își ia concediu în vederea pregătirii examenelor de calificare restante. Pleacă la Viena, dar nu se ocupă de acestea, ci se înscrie la cursurile de anatomie descriptivă și topografică ale profesorului Joseph Hirtl și obține, în schimb, aprobarea să predea științele naturii la clasele gimnaziale inferioare¹⁷.

În 1857, este numit oficial în postul de profesor de către Ministerul Instrucțiunii, cu deducerile salariale aferente. În 1859, după o nouă revizuire a situației cadrelor didactice în vederea măririi salariilor, se constată că, deși numărul de obiecte de predare pentru care Neubauer a susținut examene depășește cerințele legale, el nu are dreptul la mărire, deoarece nu este calificat să predea la ambele cursuri gimnaziale la majoritatea disciplinelor. Neubauer adresează un protest Ministerului Instrucțiunii, dar nu primește răspuns. Situația se va reglementa abia în 1871, când, în urma promovării examenelor necesare pentru disciplinele istorie și geografie, Neubauer este numit profesor titular, calificat pentru ambele cursuri ale Gimnaziului Superior din Cernăuți, și i se plătesc retroactiv toate sporurile cuvenite¹⁸. Va mai profesa aici încă doi ani.

Câteva mărturii ale unor foști elevi ai lui Ernst Rudolf Neubauer vin să întregesc imaginea sa de profesor. Karl Emil Franzos, cel care avea să devină unul dintre cei mai cunoscuți scriitori de limba germană din Bucovina, îl considera un profesor care, „în timp ce redacta ziarul, făcea versuri multe și mediocre și se ocupa puțin de noi. Totuși, era german și știa germana”¹⁹. Karl Wolf, fiul directorului gimnaziului, Stefan Wolf, era de părere că: „Neubauer a fost un profesor deosebit. Poseda cunoștințe vaste și harul de a le împărtăși elevilor într-o formă frumoasă, atractivă. Această versatilitate făcea ca prelegerile sale să fie

¹⁵ Alfred Klug, *op. cit.*, 2. Teil, „Der Schulmann”, p. 7.

¹⁶ *Ibidem*, p. 8.

¹⁷ *Ibidem*, p. 9.

¹⁸ Alfred Klug, *op. cit.*, 2. Teil, „Das Werk”, 1. „Der Schulmann”, p. 13.

¹⁹ *Ibidem*, p. 14. Informația este preluată de Alfred Klug dintr-un articol semnat de Raimund Friedrich Kaindl și publicat în „Neue Freie Presse”, în anul 1903. În original: „[...] der zugleich die Landeszeitung redigierte, sehr viele und sehr mittelmässige Verse machte und sich wenig um uns kümmerte. Immerhin war er ein Deutscher und des Deutschen mächtig”.

incredibil de stimulante și captivante. În special la orele de istorie, această abilitate îi permitea să separe esențialul de neesențial și să formeze o imagine clară, plină de culoare și impresionantă a perioadei pe care o prezenta. Caracterizarea personalităților istorice era strălucitoare, plină de viață și claritate. Cu la fel de multă inspirație știa să structureze lecțiile de limba și literatura germană. Elevii au fost mereu dornici să-i asculte cuvintele [...]. Nu este de mirare, așadar, că l-au admirat și l-au iubit ca pe un idol”²⁰.

Printre elevii săi de la Gimnaziul din Cernăuți se numără Theodor Stefanelli, precum și Mihai Eminescu, pe care îl remarcă pentru pasiunea pentru istorie și îl apreciază cu calificativul „excelent”²¹.

Orașul Cernăuți nu este doar locul în care Neubauer își dezvoltă cariera de profesor, ci și cel în care o cunoaște pe Amalie Diener (n. 12.02.1816), fiica lui Ferdinand Diener, consilier în *Forum Nobilium* din Lemberg, cea care avea să-i devină soție în 1854²². Din căsătorie nu au rezultat copii.

Treptat, Neubauer se integrează și își cultivă legăturile cu mediul intelectual bucovinean, mai ales cu cei care îi împărtășesc viziunile și preocupările estetice și literare. Îl cunoaște, de pildă, pe Wilhelm Cappilleri²³, cu care colaborează la realizarea primului număr al periodicului literar „Buchenblätter”²⁴, pe poetul Iuri Fedkowicz²⁵, pe care îl încurajează să traducă în limba germană cântece din folclorul ucrainean, sau pe pictorul Franz Xaver Knapp, împreună cu care editează volumul *Illustrierte Bukowina* (Viena, 1874), alcătuiind textele explicative pentru 12 din cele 18 stampe reprezentând imagini din Bucovina²⁶. Dintre membrii

²⁰ *Ibidem*, p. 15. În original: „Neubauer war ein trefflicher Lehrer. Er besass umfangreiche Kenntnisse und die Gabe, sie in schöner, anziehender Form den Schülern mitzuteilen. Diese Vielseitigkeit machte seine Vorträge ungemein anregend und fesselnd. Sie befähigte ihn namentlich beim geschichtlichen Unterricht, das Wichtigste von dem Unwesentlichen zu sondern und ein klares, farbenreiches und eindrucksvolles Bild des Zeitabschnittes zu entwerfen, den er gerade behandelte. Seine Charakteristik der historischen Persönlichkeiten war lichtvoll, lebendig und anschaulich. ebenso anregend wusste er den Unterricht in der deutschen Sprache und Literatur zu gestalten. Stets lauschten die Schüler mit Spannung seinen Worten [...]. Kein Wunder, also, dass ihn seine Schüler wie einen Abgott verehrten und liebten”.

²¹ Alfred Klug, *op. cit.*, 2. Teil, 1. „Der Schulmann”, p. 16.

²² *Idem*, *op. cit.*, 1. Teil, „Der Mann”, p. 35.

²³ Wilhelm Cappilleri (1834–1905), scriitor și actor austriac. Vezi: Amy Colin, Alfred Kittner (ed.), *Die versunkene Dichtung der Bukowina. Eine Anthologie deutschsprachiger Lyrik*, München, Editura Wilhelm Fink, 1994, pp. 354–355.

²⁴ „Buchenblätter: Dichtungen aus der Bukowina”, Cernăuți, 1864.

²⁵ Osip Yuri Fedkowicz (1834–1888), poet ucrainean, traducător din limbile germană și engleză. A fost inspector școlar, redactor al revistei ucrainene „Proswita” și director al teatrului ucrainean din Lemberg. Vezi: Amy Colin, Alfred Kittner, *op. cit.*, pp. 360–361.

²⁶ D. Vatamaniuc, în *op. cit.*, p. 246, dă, în traducere, 11 titluri de stampe (aflate în colecția Bibliotecii Academiei Române), pentru care Neubauer a alcătuit descrieri: *Piața Cernăuțiului*, *Ulița mare din Cernăuți*, *Cataractul Sucevei lângă Șipote*, *Egumenia cea veche*, *„Vatra Moldoviței”*, *Mormântul lui Ioan cel Nou în cripta metropolitană la Suceava*, *Mănăstirea Putna*, *Bordeiul unui locuitor din Carpați*, *Mănăstirea Dragomirna*, *Monumentul tătarilor lângă Eisenau*, *Suceava*, *odinioară capitala Moldovei*, *Strâmtoarea „Lucava” lângă Moldova*, *în Carpați*.

nobilimii bucovinene, prieten apropiat îi devine baronul Ioan Mustaza, căruia îi dedică volumul de poezii *Lieder aus der Bukowina* [Cântece din Bucovina], publicat în 1855 la Viena²⁷. În 1859, cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la nașterea lui Friedrich Schiller, Neubauer organizează în propria casă, cu sprijinul material al baronului Mustaza, o festivitate la care participă în jur de 150 de invitați²⁸.

Ernst Rudolf Neubauer susține activitatea a numeroase societăți și asociații din Cernăuți. Este membru fondator al Societății Cazinoului, membru al Asociației de Gimnastică (Turnverein) înființate în 1867, dar și al Reuniunii Muzicale (Musikverein). Programul primului concert, din 18 noiembrie 1862, s-a deschis cu un *Prolog*, recitat de Neubauer, iar la inaugurarea noului sediu al acestei organizații, în 27 mai 1876, a fost intonat imnul *Lob der Harmonie* (Laudă armoniei), de asemenea pe versurile lui Neubauer, muzica fiind compusă de directorul Reuniunii muzicale, Adalbert Hrimaly²⁹. Scriitorul devine membru în comitetul de conducere și inspector al școlii de muzică a Reuniunii.

Ernst Rudolf Neubauer se implică activ în evenimentele culturale din Cernăuți. În calitate de membru al Asociației de ajutorare a elevilor săraci și sărguincioși „Împăratul Franz Josef”, propune, în anul 1865, organizarea unui concert de binefacere, pentru care scrie și prezintă, de asemenea, un *Prolog*³⁰. Pentru a suplimenta veniturile Asociației de ajutorare „Împărăteasa Elisabeta”, care sprijinea copiii orfani sau fără posibilități materiale, Neubauer susține o serie de șase conferințe publice, pe teme de filozofie diverse, primele de acest fel la Cernăuți³¹. Talentul său de orator și de poet îl antrenează în numeroase astfel de activități, care presupun compunerea de poezii patriotice, prologuri și cuvântări (de ex., cu prilejul inaugurării stagiunilor teatrale sau a aniversărilor sau vizitelor perechii imperiale în Bucovina).

Ernst Rudolf Neubauer este, de asemenea, membru fondator al Bibliotecii Țării Bucovinei (Bukowiner Landesbibliothek), deținând funcția de custode al acesteia, neremunerată, până la predarea ei către Comitetul Țării (Landesausschuss); este membru al Societății pentru Cultură și Literatură din Bucovina (Verein für Landeskunde und Landeskultur in der Bukowina) și membru corespondent al Institutului Geologic Imperial Austriac (kaiserlich-österreichischen geologischen Reichsanstalt)³².

Neubauer se remarcă, până la sfârșitul vieții, prin pasiunea pentru călătorii, nu doar în Bucovina, ci și în afara ei, pe parcursul cărora organizează recitaluri de improvizație în versuri. În anul 1854, de pildă, când își ia concediul pentru susținerea examenelor, își vizitează rudele din Iglau, poposește la Viena, apoi își continuă călătoria spre Semlin, Turnu-Severin, Nicopole, Vidin, Ruse și Silistra.

²⁷ Alfred Klug, 1. Teil, „Der Mann”, p. 40.

²⁸ „Bukowina. Landes- und Amtszeitung”, Cernăuți, anul IV, nr. 130, 8 noiembrie 1865, p. 3. (în continuare se va cita: „Bukowina Zeitung”).

²⁹ Alfred Klug, *op. cit.*, p. 41.

³⁰ „Bukowina Zeitung”, anul IV, nr. 133, 15 noiembrie 1865, p. 2.

³¹ Alfred Klug, *op. cit.*, p. 42.

³² Alfred Klug, *op. cit.*, 1. Teil, „Der Mann”, p. 43.

În anul 1860, călătorește în Transilvania, Țara Românească, apoi în Bavaria și Austria. Peste tot, Neubauer își uimește publicul cu talentul său de improvizator, după cum se poate vedea din ecourile din presa vremii. Într-un articol din „Grazer Morgenpost”, cu referire la spectacolele susținute la Teschen, Bielitz, Görlitz, Breslau și Leipzig în 1884, prestația lui este prezentată astfel: „Recent am întâlnit o nouă apariție în lumea artistică, ce pare să confirme, într-o manieră demnă, tradițiile rapsozilor; un talent fenomenal ce unește, cu înaltă măiestrie poetică, cunoștințele vaste cu o nobilă și umanistă concepție despre viață [...]. Această personalitate, înzestrată cu cele mai deosebite și frumoase daruri ale spiritului și ale inimii, este consilierul școlar și fostul director de gimnaziu E. R. Neubauer [...]”³³.

De asemenea, publicația „Silesia” relatează, în ediția din 14 decembrie 1883, că: „Oricât de departe ne-am întoarce în istoria poeziei căutând informații veridice despre rapsozi și improvizatori, Neubauer este primul și singurul improvizator cunoscut până acum, care lasă publicul să hotărască nu doar temele și rimele, ci și felul poeziei și forma strofelor [...], ceea ce nu s-a mai întâlnit și nici nu s-a considerat a fi posibil până acum pe tărâmul poeziei improvizate”³⁴.

Se cuvine să menționăm aici că aceste spectacole, care i-au adus admirația și respectul publicului pentru talentul său neobișnuit, erau gândite și ca o modalitate de îmbunătățire a situației sale financiare. Din păcate, timpul îndelungat în care lipsește de la catedră atrage nemulțumirea directorului Gimnaziului Superior din Cernăuți, Stefan Wolf. Acesta se va opune vehement unei noi cereri de concediu, în 1864, pe care Neubauer o obține, în cele din urmă, de la minister. Înfruntarea relațiilor dintre cei doi va duce la plecarea lui Neubauer din Cernăuți³⁵.

Din 1862, în baza unui contract încheiat cu Ministerul Instrucțiunii Publice, Neubauer reia activitatea de jurnalist, în calitate de fondator și redactor responsabil al ziarului „Bukowina. Landes- und Amtszeitung” și al suplimentului său literar „Sonntagsblatt”, care se tipăresc inițial în tipografia lui Johann Eckhardt, iar ulterior în tipografia proprie.

În anul 1866, la 14 iunie, izbucnește războiul austro-prusac, de partea Austriei angajându-se în conflict 13 state, între care și Bucovina. În Cernăuți, atmosfera era destul de tensionată, dorința de a se înrola în armata imperială manifestându-se și în rândul tinerilor. Încă din data de 26 mai, studenții de la clasa a șasea superioară

³³ Ibidem, 2. Teil, 3. „Der Rhapsode”, p. 31. În original: „In jüngster Zeit ist eine Erscheinung in der Kunstwelt zu Tage getreten, welche berufen erscheint, die Traditionen der Rhapsoden in würdiger Weise weiterzuführen, ein phänomenales Talent, welches mit einer hohen dichterischen Begabung ein reiches Wissen, mit einer edlen, humanistischen Lebensauffassung [...] verbindet. Diese mit den hervorragendsten und schönsten Gaben des Geistes wie des Herzens ausgestattete Persönlichkeit ist der k. k. Schulrat und gewesene Gymnasialdirektor E. R. Neubauer [...]”.

³⁴ Ibidem, p. 33. În original: „So weit in der Geschichte der Dichtkunst beglaubigte Nachrichten über Rhapsoden und Improvisatoren zurückreichen, ist Neubauer der erste und einzige bisher bekannte Improvisator, welcher sich [...] nicht bloss die Themen, sondern auch die Dichtungsart und Strophenform ... vorschreiben lässt, was auf dem Gebiete der mündlichen Stegreifdichtung bisher weder erhört, noch überhaupt für möglich gehalten wurde”.

³⁵ Alfred Klug, *op. cit.*, 1. Teil, „Der Mann”, pp. 44–45.

a Gimnaziului din Cernăuți, al căror diriginte era Ernst Rudolf Neubauer, îi aduc acestuia la cunoștință intenția de a constitui un corp de voluntari, cerându-i să le fie conducător³⁶. Neubauer prezintă petiția studenților directorului gimnaziului, Stefan Wolf, și președintelui Țării Bucovinei, Franz Ritter Myrbach von Rheinfeld. Lăudându-i pentru loialitatea arătată Casei Imperiale, directorul se declară de acord cu inițiativa lor, cu condiția ca aceștia să nu-și întrerupă anul școlar, iar în cazul în care acest lucru s-ar impune, să nu ia această decizie fără acordul părinților. Guvernatorul Myrbach face o vizită la Gimnaziul din Cernăuți, în timpul căreia sugerează studenților să mai aștepte, să urmărească evoluția evenimentelor și, eventual, să se înroleze în corpurile de voluntari deja incluse în armata imperială. Cinci studenți s-au înrolat în corpul de voluntari ai armatei cezaro-crăiești.

Alfred Klug consideră, în urma celor întâmplate mai sus, că, fiind singurul dintre profesori cu un trecut revoluționar, Neubauer i-a influențat pe studenții săi cu privire la crearea unui corp de voluntari independent. De altfel, redactorul periodicului „Bukowina Zeitung” publicase deja, în 18 mai, un articol care trimitea, indirect, la acest lucru: „Ca și prin alte părți, în rândul popoarelor marelui Imperiu Austriac, și în Bucovina spiritul războiului se încinge tot mai mult și se arată tot mai puternic împotriva Prusiei. Nu lipsesc numeroșii voluntari care vor să intre în armata regulată, vilegiaturistii și rezerviștii ies la rampă cântând imnul țării, iar o parte din populație vorbește deja despre constituirea unui corp propriu de voluntari”³⁷.

Anul 1866 a însemnat, pe lângă pierderea războiului cu Prusia, și confruntarea populației din Bucovina cu o gravă epidemie de foamete și holeră. Printre victime se aflau și profesori, fapt ce a amânat începerea anului școlar pentru luna octombrie. Neubauer își scoate un certificat medical și pleacă la Viena, unde reia spectacolele de improvizație. Acest lucru deteriorează și mai mult relația sa cu directorul Gimnaziului din Cernăuți. În plus, primește o telegramă prin care este înștiințat că afacerea sa este în pragul falimentului. Ziarul încetează să mai apară la începutul anului 1868, motivul oficial fiind numărul insuficient de abonați, consecință a stării materiale precare a populației. În realitate, Neubauer ar fi fost înșelat de către actorul polonez Weissflog-Dembowski, pe care îl desemnase să se ocupe de chestiunile administrative ale redacției și tipografiei, care i-ar fi sustras și vândut diverse bunuri din locuință. Neubauer este nevoit să vândă tot pentru a-și plăti datoriile și să asigure, cu mari eforturi, apariția ziarului încă șase luni, conform contractului încheiat cu ministerul³⁸.

În anul 1871, Neubauer este numit profesor titular, după 21 de ani de activitate ca suplinitor, iar ministerul Învățământului, având la cunoștință situația

³⁶ Alfred Klug, *Das Freiwilligenkorps der Czernowitzer Mittelschüler im Jahre 1866* (aus Archiv des Deutschen Kulturvereins in der Bukowina/Nr. 2/1931), în „Der Südostdeutsche». Buchenlanddeutsche Zeitung mit ständigen Berichten über die Südostdeutschen, über und aus Südostsowie Osteuropa und über die Bukowiner in aller Welt”, Verlag der Landmannschaft der Buchenlanddeutschen, Augsburg, nr. 12, 15 decembrie 1998, p. 7.

³⁷ „Bukowina Zeitung”, anul V, nr. 54, 18 mai 1866, p. 3.

³⁸ Alfred Klug, 1. Teil, „Der Mann”, p. 46.

sa materială dificilă, îi acordă un ajutor de 500 de florini. În anul următor, datorită atitudinii ostile a directorului Gimnaziului Superior, Neubauer părăsește Cernăuțiul și se mută la Rădăuți. Prin ordinul ministerial nr. 10161 din 26 august 1872, este numit director interimar al gimnaziului de aici, nou-înființat, și după doi ani, prin rezoluția imperială din 25 decembrie 1874, este numit definitiv în această funcție³⁹, întrucât, conform raportului întocmit de ministrul Carl von Stremayr, „a dat dovadă de profesionalism, preocupare pentru formarea continuă, atitudine loială și patriotică”⁴⁰.

Ca director al Gimnaziului Superior de Stat din Rădăuți, Neubauer se afirmă ca „un pedagog excelent” și se implică permanent în buna funcționare a activității instituției. El este cel care înființează Biblioteca profesorilor (Lehrerbibliothek), contribuind cu o donație de 250 de cărți și periodice⁴¹.

În autobiografia sa, Neubauer arată că orașul Rădăuți este locul în care și-a regăsit liniștea sufletească. Pe lângă activitatea didactică, el își reia aici preocupările literare. În 1876, publică epopeea *Nogaia oder die Steppenschlacht. Ein Gedenklid aus Serethland* [Nogaia sau bătălia stepei, un imn din Țara Siretului], iar în 1882, cea mai cuprinzătoare operă poetică a sa, *Die Ideonen* [Ideonii], fragmente din care Neubauer publicase deja în 1862, în suplimentul „Sonntagsblatt”.

Călătoriile care l-au făcut cunoscut ca rapsod și maestru al poeziei improvizate continuă. Neubauer poposește nu doar în Bucovina, ci trece, în 1882, prin mai multe orașe din Boemia, apoi prin Leipzig, Görlitz și Breslau⁴².

La sfârșitul anului școlar 1882/1883, Neubauer se pensionează. Pentru meritele sale în serviciul statului, este răsplătit cu titlul onorific de consilier școlar. O ultimă călătorie, cea din iarna anului 1890, în Germania, este marcată de moartea soției sale. Neubauer se întoarce, dar nu mai reușește s-o găsească în viață. Profund afectat, își lichidează averea și se mută cu chirie în locuința unui prieten, funcționarul poștal Iliuț. Starea sănătății i se înrăutățește, așa încât în 17 aprilie 1890 este internat la spitalul din Rădăuți, cu diagnosticul de *asthma cordis* și pneumonie. La dorința sa, același Iliuț îi livrează directorului Stefan Wolf o variantă refăcută a operei *Ideonii*, pregătită pentru tipar și însoțită de câteva date privind activitatea sa poetică⁴³.

Ernst Rudolf Neubauer moare în 4 mai 1890. Anton Zachar, colaborator al ziarului „Bukowina” și autorul celor mai multe dintre cronicile teatrale publicate aici, scrie în revista de literatură „Im Buchwald” un emoționant necrolog, din care redăm fragmentul ce portretizează personalitatea scriitorului: „E. R. Neubauer a fost

³⁹ Vezi și Franz Wiszniowski, *Radautz, die deutscheste Stadt des Buchenlandes*, Waiblingen, 1966, pp. 312–315.

⁴⁰ Ligia Maria-Fodor, *Învățământul secundar din Bucovina (1861–1918)*, cap. II, „Învățământul gimnazial în Bucovina Habsburgică”, II. 5, „Gimnaziul Superior de Stat din Rădăuți”, p. 131.

⁴¹ Vasile I. Schipor, „Rădăuți, 1872–1938. Biblioteca în viața orașului modern din Bucovina”, în „Anuarul Muzeului Literaturii Române”, Iași, anul I, p. 167.

⁴² Alfred Klug, *op. cit.*, I. Teil, „Der Mann”, p. 50.

⁴³ *Ibidem*, p. 51.

un spirit autentic de poet și artist; el însuși entuziasmat de frumos și artă a știut, prin cuvânt și slovă, de la catedră sau de aproape, să trezească același entuziasm și în ceilalți. [A fost] cel mai binevoitor și vesel companion, un povestitor fermecător, care știa să vorbească despre multe – cele trăite, văzute, gândite și create – cu tâlc, căldură și umor și să fascineze cu conversațiile sale, [a fost] cel cu care bărbații schimbau opinii cu plăcere, cel care vrăjea femeile și fetele, care se așeza în mijlocul gloatei de copii ce îl ascultau ore în șir, cu gurile căscate și ochii larg deschiși, cum improviza povești, [a fost] un prieten sincer și devotat, un om bun cu suflet de copil și o inimă darnică, mereu gata să împartă din preaplinul ei tot, până la ultima picătură, până când nu a mai rămas nimic de împărțit și de dat⁴⁴.

În numărul de revistă dedicat lui Neubauer se publică și câteva poezii semnate de acesta (*Der sterbende Adler, Frühling, Die Windsbraut, Mein Herz ist im Urwald, Finis*), și o povestire (*Die Schwestern von Schipot*).

La inițiativa unor membri de vază ai comunității germane din Cernăuți (Anton Zachar, Anton Norst) și a Societății pentru Cultura și Literatura Română din Bucovina, se face un apel pentru ridicarea unui monument funerar în memoria lui Ernst Rudolf Neubauer. Redacția revistei literare „Im Buchwald”, care îi dedică acestuia un număr comemorativ, scrie, în acest sens, următoarele: „Un monument, care să arate nepoților noștri că Bucovina își onorează poezii și după moarte, să se ridice deasupra mormântului ca semn al stimei și al tristeții noastre; suntem convinși că țara și orașul, toți cei care l-au cunoscut pe acest nobil om în viața sa, care îi sunt recunoscători muzei sale pentru orele frumoase, înălțătoare, vor contribui la îndeplinirea acestui frumos țel”. Redacția mai anunță că se are în vedere constituirea unui comitet, care va prelua și administra sumele donate în vederea construirii monumentului și care va fi condus de Heinrich Klauser, consilier școlar și succesor al lui Neubauer în funcția de director al Gimnaziului Superior din Rădăuți⁴⁵.

⁴⁴ Anton Zachar, „Ernst Rudolf Neubauer in memoriam!”, în „Im Buchwald. Belletristische Zeitschrift”, editor și redactor Isidor Oswald Nussbaum, Cernăuți, Editura Rudolf Eckhardt, nr. 10, 1890, p. 2 ff. Vezi și Alfred Klug, *op. cit.*, p. 52. În original: „E. R. Neubauer war eine Dichter- und Künstlernatur; selbst begeistert für das Schöne und die Kunst, wusste er in Wort und Schrift, vom Lehrstuhle wie im persönlichen Verkehr die gleiche Begeisterung in Anderen zu erwecken. Der liebenswürdigste, heiterste Gesellschafter, ein reizender Plauderer, der über Vieles: Erlebtes, Erschautes, Erdachtes und Erdichtetes mit Geist, mit Wärme und Humor zu sprechen und mit seinem Gespräche zu fesseln wusste, mit dem Männer gerne ihre Meinungen austauschten, der Frauen und Mädchen entzückte, der sich mitten in die Kinderschaar setzte, die mit offenen Mündchen und weit aufgerissenen Augen den Märchen, die er extemporierend erzählte, stundenlang lauschten, ein treuer, hingebender Freund, ein guter Mensch mit goldenem Kindesgemüt und überquellendem Herzen, der sein Letztes zu teilen und zu geben stets bereit war, bis eben nichts mehr zu teilen und zu geben war”.

⁴⁵ Anton Zachar, *op. cit.*, p. 2. În original: „Ein Denkmal, das den späten Enkeln zeigen soll, dass die Bukowina ihre Dichter auch nach dem Tode ehret, möge sich als Zeichen unserer Verehrung, unserer Trauer über die Grabstätte erheben und wir sind überzeugt, dass Land und Stadt, dass Alle, die den Edlen im Leben kannten, der seiner göttlichen Muse manche schöne, manche erhebende Stunde zu danken haben, gern ihr Scherflein zu so schönem Zwecke beitragen werden”.

Apelul este încununat de succes și, în 25 iunie 1891, în prezența unei mulțimi numeroase, monumentul cu forma unui obelisc cu înălțimea de 5 m este sfințit și dat în grija comunității orașului Rădăuți⁴⁶.

Austriac la origine, ajuns în Bucovina în împrejurări dificile, Ernst Rudolf Neubauer a îndrăgit locurile și oamenii care, pentru el, au însemnat o a doua patrie, și mai ales, a cercetat și a îndrăgit istoria acestor meleaguri. În volumul *Erzählungen aus der Bukowina* [Povestiri din Bucovina] – despre care vom aminti, în cele ce urmează, în prezentarea operei sale –, Neubauer îi îndeamnă pe bucovineni să nu-și uite înaintașii și trecutul. Amintind despre voievodul Dragoș și vremea Principatului Moldovei, el scrie: „Închină-te cu teamă în fața acestui moment istoric, locuitor al Bucovinei. De la începutul veacurilor și până în ziua de astăzi, el a fost singurul moment când această patrie a ta, Bucovina, a fost un stat de sine stătător, cu aproape aceleași granițe pe care le are acum”⁴⁷. De asemenea, amintește de Ștefan cel Mare și de Mănăstirea Putna, pe care a vizitat-o încă din vara anului 1850, înainte de a veni definitiv în Bucovina, și care a rămas pentru el „perla și floarea de nu-mă-uita a Bucovinei, din adâncă singurătate a pădurii, (...) unde istovitul erou și întemeietor, la apusul vieții sale zbuciumate, și-a găsit liniștea și mormântul. Mormântul său! – Nu uita să vii măcar o dată în timpul vieții tale la acest mormânt, fiu al Bucovinei!”⁴⁸

În continuare, ne vom referi la activitatea literară a lui Ernst Rudolf Neubauer. Preocupările sale în acest domeniu (poezie, proză și teatru) s-au concretizat în volume tipărite, texte publicate în diverse reviste sau antologii și lucrări care au rămas în manuscris.

Dintre cele publicate, menționăm, mai întâi, volumul de versuri intitulat *Schilf und Weide*⁴⁹ [Stuf și pajiște], realizat împreună cu fratele său, Maximilian, apărut în 1847. Lucrarea reunește, în cele 280 de pagini, versuri care elogiază viața, creația, divinitatea, muza poeziei, copilăria, prietenia, iubirea. Poeziile sunt structurate în cinci cicluri: *Aus der Ferne* [Din depărtare], *Gefesselte Gedichte* [Poezii captivate], *Freudenklänge* [Răsunete de bucurie], *Sonetten* [Sonete] și *Anhang* [Anexă]. Volumul apare în format elegant, de lux, dar nu se bucură de recenzii foarte bune. Neubauer însuși observa critic, mulți ani mai târziu, că aceste poezii ar

⁴⁶ Alfred Klug, *op. cit.*, 1. Teil, „Der Mann”, p. 54.

⁴⁷ *Ibidem*; Ernst Rudolf Neubauer, *Erzählungen aus der Bukowina*, Viena, 1874, p. 13. În original: „Beuge dich in Ehrfurcht vor diesem Geschichtsmomente, Bewohner der Bukowina. Er ist vom Anfänge aller Geschichte bis zum heutigen Tage der einzige Moment, wo dieses dein Heimatland Bukowina ungefähr mit denselben Grenzen, die es gegenwärtig hat, ein eigener Staat war”.

⁴⁸ Alfred Klug, *op. cit.*, 1. Teil, „Der Mann”, pp. 17–18, nota 2. În original: „[...] in tiefer Waldeinsamkeit die Perle und das Vergissmeinnicht der Bukowina, das Kloster Putna, in welchem der müde Held und Gründer am Abend seines reichbewegtes lebens die Ruhe und sein Grab gefunden hat. – Sein Grab! Unterlasse es nicht, während deines Lebens wenigstens einmal zu diesem Grabe zu pilgern, Sohn der Bukowina!”.

⁴⁹ *Schilf und Weide. Dichtungen von den Brüdern Neubauer*, herausgegeben von Ernst Rudolf Neubauer, Wien, 1847, 280 p.

fi fost „păcate poetice”⁵⁰ ale tinereții; cu toate acestea, ele rămân valoroase sub aspect documentar, pentru că se constituie în volumul său de debut.

În 1849, apare volumul *Österreichisch-patriotische Lieder*⁵¹ [Poezii patriotice austriece], dedicat împăratului Franz Josef. Colecția conține 15 poezii, evident, cu tematică patriotică, pro-monarhistă: *Widmung* [Dedicație]; *An Franz Josef I. von Österreich* [Lui Franz Josef I al Austriei]; *Gruss* [Salut]; *Sonette an Franz Josef I.* [Sonete către Franz Josef I]; *Zur Thronbesteigung seiner Majestät Franz Josef I., Kaisers von Oesterreich* [Cu prilejul înscăunării Majestății Sale Franz Josef I]; *Zur Ankunft Franz Joseph I. in Wien* [Cu prilejul sosirii lui Franz Josef I la Viena]; *An Österreich* [Austriei]; *Kriegs- und Schlachtlid für den österreichischen Wehrmann* [Cântec de război pentru combatantul austriac]; *Österreichische Volkshymne* [Imnuri naționale austriece]; *Für das Vaterland* [Pentru patrie]; *Treueruf für das grosse, einige Österreich* [Apel la loialitate pentru marea, singura Austrie]; *Zu den Waffen* [La arme]; *Trinklied für österreichische Waffenbrüder* [Cântec de pahar pentru camarazii de arme austrieci]; *Der Ister* [Ister]; *Zur Leichenfeier Seiner Kaiserl. Hoheit des Erzherzogs Karl von Oesterreich* [La prohodul Alteței Sale Imperiale, arhiducele Karl de Austria]; *Rhein und Donau* [Rinul și Dunărea]. Volumul poartă dedicația „Dem ersten Ritter seiner Zeit in tiefster Treue gewidmet von dem Verfasser” [Dedicat cu deplin devotament, de către autor, întâiului cavaler al vremii sale]. Nici aceste versuri nu sunt, din punct de vedere artistic, cele mai reușite⁵², dar ele poartă amprenta unei perioade din viața autorului, care a contribuit la evoluția sa ulterioară ca scriitor.

În 1855, Neubauer publică la Viena alte două volume de poezii. Primul, în ediție de buzunar, poartă titlul *Die vier Himmelsgegenden der Ehe* [Cele patru puncte cardinale ale căsătoriei], este dedicat soției sale, Amalie Diener și are două capitole: *Est și sud* și *Nord și vest*. Unele versuri se referă la Amalie, altele tratează tema iubirii și a căsătoriei în general⁵³.

Celălalt volum, *Lieder aus der Bukowina*⁵⁴ [Cântece din Bucovina], poartă dedicația „Janko Freiherrn von Mustazza etc. etc. etc. in Freundschaft gewidmet”

⁵⁰ Alfred Klug, *op. cit.*, 2. Teil, „Der Dichter”, p. 41.

⁵¹ *Österreichisch-patriotische Lieder*, gedichtet von E. R. Neubauer, gedruckt bei den P. P. Mechetaristen, Wien, 1849.

⁵² Alfred Klug, referindu-se la stilul și calitatea versurilor din acest volum, precizează că: „Dintre toate aceste cântece care abundă în entuziasm monarhic și dragoste de patrie, singura poezie care surprinde cât de cât plăcut este *Cântec de pahar pentru camarazii de arme austrieci* [...]”. Vezi Alfred Klug, *op. cit.*, 2. Teil, *Der Dichter*, p. 43. În original: „Das einzige Gedicht, das unter all diesen von Monarchenbegeisterung und Vaterlandsiebe tiefenden Liedern etwas angenehmer absticht, ist das *Trinklied für österreichische Waffenbrüder* [...]”.

⁵³ Alfred Klug, „Ernst Rudolf Neubauer als Dichter und Schriftsteller” (în continuare se va cita: Alfred Klug, „Ernst Rudolf Neubauer”), în „Südostdeutsche Forschungen”, IV. Jahrgang, Heft 3–4, Dezember 1939, im Auftrage des Südostinstituts München, geleitet und herausgegeben von Fritz Valiavec, Verlag von S. Hirzel in Leipzig, p. 602.

⁵⁴ *Lieder aus der Bukowina* von Ernst Rudolf Neubauer, Wien, 1855, in Commission bei Friedrich Manz in Wien.

[baronului Iancu Mustaza, cu prietenie]. Are 143 de pagini și este structurat în patru părți: *Cartea întâi* (26 poezii), *Cartea a doua* (23 poezii), *Cartea a treia* (9 poezii) și *Cartea a patra* (28 poezii). Dintre acestea, doar două amintesc de Bucovina: *Der Reiterbrunnen bei Dorna* [Fântâna călăreților la Dorna] și *Auf der goldenen Bistrizza* [Pe Bistrița Aurie]. În rest, temele și motivele abordate includ: armonia cu natura, oameni simpli în diverse ipostaze (pescarul, pelerinul, călătorul, vânătorul), meditația asupra trecerii timpului etc. Lirica sa stă sub influența unor autori precum J. W. Goethe, Friedrich Schiller, Nikolaus Lenau sau Heinrich Heine.

Neubauer a făcut o selecție a celor mai bune creații ale sale și le-a reunit într-o lucrare amplă, de 334 de pagini, numită *Cantavita*⁵⁵. Aceasta a rămas în manuscris, în ciuda eforturilor sale de a o publica. În această colecție, la care a lucrat în anul 1883, după pensionare, a inclus poezii publicate anterior (de ex. din volumul *Lieder aus der Bukowina*), dar și unele nepublicate (ciclul *Der Legionär*, balada *Alexander und Timotheus*, epopoea *Darius*, scrisă în ritm trohaic și inspirată din faptele haiducului Darie în Bucovina, la începutul secolului al XIX-lea etc.)⁵⁶, însoțite de observații și notițe biografice.

Neubauer nu se limitează doar la genul liric, ci îl abordează și pe cel epic. Semnificativ în acest sens este epopoea *Nogaia oder die Steppenschlacht. Ein Gedenklid aus Serethland* [Nogaia sau bătălia stepei. Un imn din Țara Siretului], publicată în 1875 la Rădăuți, care evocă presupusă invazie mongolă în Bucovina în 1292⁵⁷. Având 226 de strofe, epopoea este considerată „artistic desăvârșită” sub aspectul conținutului, al formei și al imaginilor poetice⁵⁸.

Opera literară considerată a fi cea mai importantă din creația lui Ernst Rudolf Neubauer este epopoea *Das Ideonenlied oder Ardas Fahrt und Hochzeit*. [Cântecul Ideonilor sau Călătoria și nunta lui Arda]. Din cele 30 de cânturi, Neubauer a publicat o parte în suplimentul literar al periodicului „Bukowina. Landes- und Amtszeitung”, „Sonntagsblatt zur Unterhaltung und Belehrung” (nr. 1–12, ianuarie – decembrie 1862). Poemul se publică în 1882, în Hamburg, la Editura Richter, cu modificări importante (50 de cânturi, în total 621 de strofe)⁵⁹. În ultimul an de viață, Neubauer revizuieste încă o dată lucrarea, dar aceasta nu mai vede lumina tiparului. Rămâne în manuscris și ajunge, după moartea sa, în posesia profesorului Karl Wolf⁶⁰.

⁵⁵ Manuscrisul a intrat în posesia lui Alfred Klug prin intermediul profesorului August Nibio din Rădăuți. Vezi Alfred Klug, *op. cit.*, I. Teil, „Der Mann”, p. 8; August Nibio, „Autobiographisches von E. R. Neubauer”, în „Die Heimat”, II. Jahrgang, Nr. 26, 31. August 1921, pp. 2–4. Articole biobibliografice despre E. R. Neubauer, semnate de August Nibio, au fost publicate și în „Czemowitzsche deutsche Tagespost”, anul VII, nr. 1919 din 24 iulie 1930, p. 5; nr. 1922 din 27 iulie 1930, p. 2; nr. 1985 din 11 octombrie 1930, p. 3; nr. 1991 din 18 octombrie 1930, p. 3; nr. 1992 din 19 octombrie 1930, p. 3.

⁵⁶ Alfred Klug, *op. cit.*, p. 629.

⁵⁷ Vezi și Petra Knápková, *Ein Beitrag zur Kulturgeschichte Iglaus*. Dissertationsarbeit, Olomouc, 2010, p. 362.

⁵⁸ Alfred Klug, *op. cit.*, p. 628.

⁵⁹ *Ibidem*, p. 887.

⁶⁰ Idem, *Ernst Rudolf Neubauer. Der Mann und das Werk*, I. Teil, „Der Mann”, p. 51.

Neubauer înțelege prin *ideoni* oamenii purtători de idei creatoare, care luptă împotriva forțelor întunericului. Întregul poem este o alegorie a cosmogoniei biblice, ai cărei eroi, serafimii Arda și Ardur, reprezentări ale esenței feminine, respectiv masculine, sunt izgoniți din paradis și condamnați să trăiască pe pământ. Ei devin părinții primilor oameni, ai *ideonilor* și ai urmașilor lor. Poemul este un tablou evolutiv al rasei umane, în care Neubauer abordează teme precum obiceiurile și tradițiile diverselor popoare, religia, organizarea politică și socială, realizările *ideonilor* în planul culturii materiale și spirituale etc. Nu ezită să-și expună, între altele, și idealurile republicane din tinerețe sau să demasce neajunsurile sociale ale timpului. Motivele frecvent invocate de autor – care amintesc de diverși alți scriitori, precum Milton, Goethe, Schelling sau filosofi, de la Platon, Aristotel, Sf. Augustin, Pinoza, Leibnitz, Kant, Schopenhauer și până la filosofia indiană – sunt meditația asupra trecerii timpului, problema destinului, libertatea voinței, opoziția dintre spirit și materie.

Dintre lucrările în proză, menționăm volumul *Erzählungen aus der Bukowina*⁶¹ [Povestiri din Bucovina]. Acesta conține nuvela *Roxolan und Carpa* [Roxolan și Carpa] și povestirile *St. Johannes Novus* [Sf. Ioan cel Nou] și *Der schwarze Woiwode* [Voievodul negru], în care autorul combină informațiile istorice cu elemente de ficțiune, precum și alte două povestiri, *Die Schwestern von Schipot* [Surorile din Șipote] și *Hahn und Henne* [Cocoș și găină], care sunt inspirate din basmele populare bucovinene⁶². La finalul volumului, Neubauer face precizarea că vor urma încă două volume de povestiri, al doilea fiind deja pregătit pentru tipar, dar acestea nu vor mai apărea, excepție făcând textele care se publică separat, în alte reviste din Bucovina⁶³.

Neubauer este și autorul a două lucrări aparținând genului dramatic. Prima este comedia *Das Mädchen von Kaliczanka oder der Schlüssel* [Fata din Caliceanca sau Cheia], o piesă de moravuri rămasă în manuscris, a cărei acțiune se petrece în Moldova. Piesa s-a jucat la Cernăuți, în 10 martie 1865, anunțul fiind făcut în aceeași zi în ziarul „Bukowina”⁶⁴. În numărul următor, din 12 martie, Neubauer publică și o scurtă cronică, arătând că este vorba despre „o lucrare de debut”, realizată în 14 zile, pentru care actorii au avut la dispoziție doar 4 zile pentru a-și repeta rolurile. Deși prestația lor a lăsat, pe alocuri, de dorit, piesa s-a bucurat de aprecierea publicului.

⁶¹ Ernst Rudolf Neubauer, *Erzählungen aus der Bukowina*, Czernowitz, 1869.

⁶² Alfred Klug, „Ernst Rudolf Neubauer”, pp. 630–640.

⁶³ „Das Geschenk des Feuer-Königs” [Darul regelui focului], în *Buchenblätter. Jahrbuch für deutsche Literaturbestrebungen in der Bukowina*, herausgegeben von Wilhelm Cappilleri, Czernowitz, 1864, pp. 136–142; „Bärengeschichten” [Povești cu urși], în „Buchenblätter. Jahrbuch für deutsche Literaturbestrebungen in der Bukowina”, I. Jahrgang, herausgegeben von Karl Emil Franzos, Czernowitz, 1870; „Gottes Fügung. Kriminalnovelle aus der Bukowina” [Pedeapsa lui Dumnezeu. Nuvelă polițistă din Bucovina] în ibidem și în „Deutscher Kalender für die Bukowina”, Czernowitz, 1930; „Am Tage des Chrams” [De hram], în „Bukowiner Hausblättern”, herausgegeben von Heinrich Nadler, Czernowitz, 1873. Vezi: Alfred Klug, *op. cit.* pp. 640–641.

⁶⁴ „Bukowina. Landes- und Amtszeitung”, nr. 30 din 10 martie 1865, p. 3; idem, nr. 31 din 12 martie 1865, p. 3.

A doua lucrare este drama în trei acte *Der Handel um die Seele* [*Negoț cu sufletul*], care pune în scenă secvențe din viața negustorilor evrei. Aceasta din urmă se publică la Cernăuți, în 1886⁶⁵.

Ernst Rudolf Neubauer a avut preocupări și în domeniul cercetării istoriei. La Cernăuți publică două lucrări: *Versuch einer Darstellung nach Quellen für die Beziehungen zwischen Polen und Oesterreich zur Zeit Maximilians II. und seines Sohnes Maximilian des Deutschmeisters* [Încercare de prezentare, pe baza surselor, a raporturilor dintre Polonia și Austria în timpul lui Maximilian al II-lea și a fiului său, Maximilian der Deutschmeister] (1870) și *Ueber die Teilnahme normännischer Fürsten am ersten Kreuzzuge und die von manchen Historikern angeführten Folgen dieser Teilnahme für die normännischen Staaten* [Despre participarea principilor normanzi la prima cruciadă și urmările acestei participări pentru statele normande, în viziunea unor istorici] (1872)⁶⁶.

În timpul cât a fost director al Gimnaziului Superior de Stat din Rădăuți, Neubauer a publicat mai multe studii în anuarul acestei instituții, și anume: *Grundzüge zur Geschichte von Serethland*⁶⁷ [Caracteristici fundamentale ale istoriei Țării Siretului]; *Anakreon von Theos. Sein Leben und Dichten. Literatur seiner erhaltenen Lieder, von dem Erscheinen der ersten gedruckten Herausgabe derselben durch Henricus Stephanus in Paris im Jahre 1554 bis auf das Jahr 1876*⁶⁸ [Anacreon din Teos. Viața și opera sa poetică. Literatură despre poemele sale păstrate, de la apariția primei ediții tipărite a acestora, realizată de Henricus Stephanus la Paris, în anul 1554, până în anul 1876]; *Das Gudrunlied* [Cântecul lui Gudrun]; *Ueber Gottfrieds von Strassburg Tristan* [Despre „Tristan” al lui Gottfried von Strassburg]⁶⁹; *Constantin Brancoveanu, Wojwode der Walachen* [Constantin Brâncoveanu, voievodul valahilor] și *Basedow und seine Gedanken über das Schulwesen* [Basedow și ideile sale despre sistemul școlar]⁷⁰. Ultimele două studii se publică și într-un volum, la Cernăuți, în 1879⁷¹.

Aceste lucrări nu au pretenția rigorii științifice și documentare, condiții necesare oricărui demers de cercetare istorică⁷². Dimpotrivă, chiar în expunerea faptelor și a informațiilor de natură istorică, scriitorul nu a renunțat la a adăuga

⁶⁵ Alfred Klug, *op. cit.*, pp. 641–642. Nu știm dacă a existat și o reprezentare a acestei piese.

⁶⁶ *Ibidem*, p. 933.

⁶⁷ Ernst Rudolf Neubauer, „Grundzüge zur Geschichte von Serethland”, în „Erste Jahresschrift des Staats-Gymnasiums in Radautz für das Schuljahr 1873–74”, herausgegeben von der Direktion der Anstalt, 1874, pp. 1–37.

⁶⁸ Alfred Klug, *op. cit.* Studiul apare în anuarul gimnaziului din Rădăuți pentru anul școlar 1875–1876.

⁶⁹ *Ibidem*. Cele două studii se publică în anuarul gimnaziului din Rădăuți pentru anul școlar 1876–1877.

⁷⁰ Ernst Rudolf Neubauer, „Basedow und seine Gedanken über das Schulwesen”, în „Vierte Jahresschrift des Staats-Gymnasiums in Radautz für das Schuljahr 1878–79”, verfasst und herausgegeben von dem Direktor der Anstalt, Ernst Rudolf Neubauer, 1879, pp. 1–37.

⁷¹ D. Vatamaniuc, *op. cit.*, p. 242.

⁷² Alfred Klug arată că unele lucrări, ca de pildă „Grundzüge zur Geschichte von Serethland”, conțin multe erori, iar altora le lipsesc referințele bibliografice. Vezi: Alfred Klug, *op. cit.*, pp. 938–939.

elemente din imaginația sa, deoarece, așa cum spune Alfred Klug, „el a fost, înainte de toate și pentru totdeauna, poet”⁷³.

Considerat „unul dintre primii poeți de expresie germană din Bucovina”⁷⁴, om cu o cultură vastă, susținător și prieten al tinerelor talente literare, profesor și pedagog dedicat, pasionat de istoria meleagurilor care i-au devenit a doua patrie, Ernst Rudolf Neubauer rămâne în memoria posterității prin contribuția valoroasă la dezvoltarea culturală a Bucovinei în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Dezvelirea monumentului funerar închinat lui Ernst Rudolf Neubauer,
în cimitirul din Rădăuți, la 25 iunie 1891⁷⁵.

Sursa: „Südostdeutsche Forschungen”, IV. Jahrgang, Ergänzungsheft, 1939, im Auftrage
des Südostinstituts München, geleitet und herausgegeben von Fritz Valiavec,
Verlag von S. Hirzel in Leipzig, p. 895.

⁷³ *Ibidem*, p. 939. În original: „Er war vor allem und immer wieder Poet”.

⁷⁴ Horst Fassel, „Mihai Eminescu și profesorul de istorie Ernst Rudolf Neubauer”, în „Hierarus”,
anul I, nr. 40, 1978, p. 488. Vezi file:///C:/Users/User/Downloads/Hierarus-I-1978-40.pdf (2.09.2019).

⁷⁵ În stânga monumentului, în uniformă de funcționar austriac, se află directorul Gimnaziului
din Rădăuți, Heinrich Klausner, în stânga lui, primarul orașului, Gheorghe Marin, iar în dreapta
monumentului, prefectul Wilhelm Rottenburg.